

YOSHLARNI MANIPULLATSION TA'SIRLARDAN HIMOYA QILISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

OXU II bosqich va psixologiya mutaxassisligi magistranti:

Qazoqova Marjona Erkin qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolamizda o'smirlarni psixologik himoya qilish jarayoni, manipulyatsion ta'sirlar va umumiy tarzda psixologik himoyaning mexanizmlari haqida fikr va mulohazalar, kichik tadqiqot natijalari keltirilgan bo'lib hozirgi kunda ushbu masalaning ilmiy va amaliyotdagi holati o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Manipulatsiya, Raqobat, Psixologik himoya, tashabbuskorlik, O'zini tuta bilish, Yoshlar manfaatining ishonchli himoyachisi.

Asosiy qism: Manipulyatsiya ongli boshqaruvni chetlab o'tadi va bizning xohishimiz yoki qarorimiz kabi ichimizdan bizga ta'sir qiladi. Bu odam sezmaydigan yoki ta'sir sifatida aniqlamaydigan ta'sir; bu odam boshqa odamlarning niyatlarini o'zinikidek qabul qila boshlagan ta'sirdir. Oddiy qilib aytganda, manipulyatsiya yashirin ta'sirdir.

Manipulyatsiya -Adresantning ma'lum holatlarni boshdan kechirish, qarorlar qabul qilish va / yoki tashabbuskor o'z maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan harakatlarni amalga oshirish uchun yashirin motivatsiyasi. Taklif - Shaxsga/guruhga ularning holatini, biror narsaga munosabatini o'zgartirish va muayyan harakatlarga moyillik yaratishga qaratilgan ongli asossiz ta'sir. INFEKTSION - O'z holatini yoki munosabatini boshqa shaxsga yoki odamlar guruhiga o'tkazish qandaydir tarzda. Davlat ham beixtiyor, ham o'zboshimchalik bilan, o'zlashtirilgan - beixtiyor yoki o'zboshimchalik bilan ham berilishi mumkin. Taqlid qilish impulsini uyg'otish - O'ziga o'xshash bo'lish istagini uyg'otish qobiliyati. U beixtiyor ham, o'zboshimchalik bilan ham o'zini namoyon qilishi mumkin. Taqlid qilish va taqlid qilish istagi (birovning xatti-harakati va fikrlash tarzidan nusxa ko'chirish) ham o'zboshimchalik va ixtiyoriy bo'lishi mumkin. Favor shakllanishi -Tashabbuschining o'ziga xosligi va jozibadorligini ko'rsatib, adresatning beixtiyor e'tiborini o'ziga jalb qilish, adresat haqida ijobiy fikrlarni bildirish, unga taqlid qilish yoki unga xizmat ko'rsatish. So'rov - Ta'sir tashabbuskorining ehtiyojlari yoki istaklarini qondirish uchun murojaat bilan adresatga murojaat qiling. E'tibor bermaslik - Sherikga, uning bayonotlari va harakatlariga nisbatan qasddan e'tiborsizlik, beparvolik. Bu beparvolik va hurmatsizlik belgisi sifatida qabul qilinadi, lekin ba'zi hollarda u sherik tomonidan qilingan xushmuomalalik yoki noqulaylik uchun kechirimlilikning xushmuomala shakli sifatida ishlaydi. Majburlash - tahdid va mahrumlik yordamida muayyan harakatlarni amalga

o'shish uchun shaxs. Hujum- ongli ravishda yoki ongli niyatsiz sodir etilgan bironing ruhiyatiga to'satdan hujum qilish va hissiy stressni chiqarib yuborish shaklidir.

Psixologik ta'sir qilish usullari:

Maslahat. Bilvosita taklif mexanizmidan foydalanishga asoslangan. Bu istalmagan sifatning rivojlanishini sekinlashtirmoqchi bo'lib, u kerakli xatti-harakatni to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatmaydi, tanqid qilmaydi, balki aylanma yo'l bilan boradi.

Xayoliy taqiq. Xodimlarning e'tiborini oddiy narsaga qaratmoqchi bo'lgan menejer vaziyatni ataylab dramatiklashtirishi, maqsadga erishishning qiyinligi va xavfliligini, so'rovlarni qondirish imkoniyatlarining cheklanganligini va hokazolarni ta'kidlashi mumkin. Chekinish. U ko'pincha ziddiyatli vaziyatlarda vaziyatni yumshatish va mojaroning avjiga chiqishiga yo'l qo'ymaslik uchun ishlatiladi.

Resurslarni kuchaytirishni ko'rsatish. Qabul qilishning mohiyati shundan iboratki, sub'ekt ob'ektga o'z resurslarini ob'ektning resurslaridan sezilarli darajada oshib ketadigan darajada oshirish imkoniyati borligi haqida xabar beradi.

Mas'uliyatni yashirish. Uning mohiyati ish natijalari uchun mas'uliyatni boshqasiga o'tkazishda, bu faoliyatni rag'batlantiradi, tarbiyalaydi. Mustaqillik, ortiqcha tashvishlarni bartaraf qiladi. Batafsil (Ma'lumot, Argumentatsiya, Faktlar bilan isbotlash., Tasvir, Munozara, Munozara, Analogiya, Diqqatni faollashtirish).

Psixologik himoya mexanizmlari termini ilk marta 1894-yilda Zigmund Freyd tomonidan "Himoya neyropsixozlari" asarida qo'llanilgan. Olim o'z amaliyotida isteriyani davolayotganida qarshiliklarga duch keladi, u bemorning ong ostiga ta'sir qilishga urinadi. Bu qarshilik esa bemorning tuzalishiga to'sqinlik qilardi. Freyd buni siqib chiqarish fenomeni sifatida ta'riflaydi va shunday deydi: "O'sha kuchlar qarshilik kabi hozir to'sqinlik qiladi, onnga kirishni unutgan, bir vaqtning o'zida sabab bo'lgan unutish va tegishli patogen tajribalarni xotiradan chiqarib yubordi. Men buni siqib chiqarish deb nomladim va buni isbotlangan qarshilikning mavjudligi sifatida qaradim". Olim o'zining keyingi ishlarida boshqa himoya mexanizmlarini gapirib o'tadi va bu mexanizmlar jamlanmasi inson xulq-atvorini nazorat qiladi deydi. Freyd o'z asarlarida quyidagi psixologik himoya mexanizmlarini ajratib ko'rsatdi: siqib chiqarish, proyeksiya, regressiya, aralashtirib yuborish, ratsionalizatsiya, reaktiv shakllanish. Bu mexanizmlar shaxsni anglamagan holda faollashtiradi va turli xildagi

salbiy oqibatlarni pasaytiradi, ayni vaqtda voqelikni buzib ko'rsatadi. Inkor etish mexanizmlari odamni qandaydir tarzda shikastlashi yoki bo'lmasa konfliktga olib kelishi mumkin bo'lgan har qanday ma'lumotni idrok etishni bloklashdan iborat. Proyeksiya odam o'zidagi nojoiz sifatlarni va fazilatlarini boshqa kishiga ko'chirish demakdir. Aralashtirib yuborish xavotirga sabab bo'lgan obyektga nisbatan hosil bo'lgan hislarni boshqa obyektga yo'naltirish imkonini beruvchi himoya mexanizmidir. Regressiyaning namoyon bo'lishi infantlikka o'xshaydi. Ratsionalizatsiya esa o'z xatti-harakatlarini o'zi uchun maqbul bo'lgan tushuntirishdan iborat. Reaktiv shakllanish himoya mexanizmi bir xil hissiyot va impulslarni cheklash, ularga qarama-qarshi hissiyot va impulslarni kuchaytirish orqali xavotirlanish darajasini pasaytirish imkonini beruvchi mexanizm.[1] Freydning ishlarini uning qizi davom ettiradi va bu tushunchalarning ma'nosini kengaytiradi. U keltirilgan himoya mexanizmlarning tug'ma xususiyatlaridan tashqari, inson ontogenezi davomida orttirgan individual xususiyatlarini ham ifodalaydi.

Xulosa: Ta'sirni manipulyatsiyadan ajratib turadigan nozik chiziq mavjud. Farq juda nozik bo'lishi mumkin bo'lsa-da, bu nozikliklarni karerangizning dastlabki bosqichlaridanoq tushunish sizning manfaatingiz uchundir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://in-academy.uz/index.php/zdpp/article/view/1548>
2. <https://hbr.org/2022/01/are-you-being-influenced-or-manipulated>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/psixologik-himoya-mexanizmlari-xususida>

